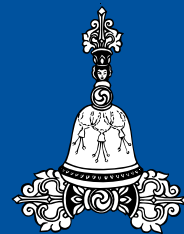

DANSK SELSKAB FOR TIBETANSK KULTUR

TIBET

NUMMER 73

ÅRGANG 24

DECEMBER 2008

Projekter i DSTK

Tibetanske muslimer og muslimer i Tibet

Serie: Buddhismens mangfoldighed

Losar – 28. februar 2009

Indhold

DSTKs projektarbejde – støt tibetanerne	3
Serie: Buddhismens mangfoldighed	
I. Theravada-buddhisme	9
Nyt fra bestyrelsen	16
Aktivitetskalender	17
Nye bøger	18
Nye film	20
Tibetanske muslimer og muslimer i Tibet	22
Thangkamaling og kunstneren Karma Lingtsang	28

NB ! NB ! NB !

Har du husket at betale kontingent?

Det er meget billigt at være medlem af Dansk Selskab for Tibetansk Kultur! Husk at betale dit kontingent for 2008, hvis det ikke allerede er gjort. Tak for din støtte! Den gavner tibetanerne. Se under kontingent.

Gavebidrag til DSTK kan trækkes fra i skat – nye fradragsregler for 2008 (se side 16)

DSTK modtager med glæde gavebidrag fra medlemmer – det vil gå til arrangementer, projekter og trykning af medlemsblad.

Meld adresseændring – det sparer os både for tid og penge

Hvis du ønsker at opsiges dit medlemskab, så vær venlig at sende os en e-mail.

Nyhedsbrev via e-mail

Husk at efterårets nyhedsbrev vil blive udsendt via e-mail.

Du får informationerne hurtigere, og selskabet sparer porto.

Tak til alle jer, som allerede har sendt oplysninger om e-mail til os! Men vi mangler stadig mange endnu.

Send din mailadresse til info@dstk.dk – skriv blot dit navn og eventuelt medlemsnummer i emnelinjen.

NB: Medlemmer, som ingen mail-adresse har, vil få tilsendt nyhedsbrevet med posten.

SEKRETARIAT FOR DSTK

Ryesgade 90 A, 2100 København Ø, telefon 35 26 79 26, info@dstk.dk
Åbent: Onsdag fra 17.00-19.00.

WWW.DSTK.DK

Indeholder information om DSTKs virke, arrangementer, artikler om Tibet og tibetansk kultur og en selvstændig internetside: „Kvinder og tibetansk buddhisme i eksil“.

KONTINGENT

200 kr. for enkelt medlemskab. 300 kr. for to medlemskaber fra samme husstand. 100 kr. for sponsorer. 500 kr. for et firmakontingent. Kontingentet betaler bl.a. for tryk og forsendelse af „Tibet“. Giro nr. 3 42 87 88 – reg. nr. 1551.

BIDRAG TIL SPONSORSHIPS OG PROJEKTER

Kan indsættes på giro: 9 67 08 90 – reg. nr. 1551.

GAVER TIL DSTK

Kan indsættes på giro: 3 42 87 88 – reg. nr. 1551.

SKATTEFRADrag – NYE REGLER FOR 2008

Se side 16.

TEKSTBIDRAG TIL BLADET

Modtages gerne. Kontakt redaktionen på tibet@live.dk, hvis du vil bidrage med en tekst. Vi gør opmærksom på, at red. ikke påtager sig ansvar for holdninger, som bidragsyderne måtte fremlægge i artiklerne.

ANNONCERING I „TIBET“

Kontakt redaktionen for mere information om priser og opsætning, eller klik ind på www.dstk.dk/blad.html. Bestyrelsen lægger vægt på, at annoncens indhold har relation til bladets indhold og ikke er i konflikt med DSTKs virke.

REDAKTION

Ansv. redaktør: Franz Nitschke, redaktionens mail/kontakt-adresse: tibet@live.dk
Layout: Ellen Margrethe Hjelholt
Forsidefoto: Ellen Bangsbo

BESTYRELSE I DSTK

Pernille Fogh Christensen (formand), Franz Nitschke (næstformand), Jonna Rives (kasserer), Wangdi Gyaljen, Ellen Bangsbo, Susanne Moe (suppleant), Lisbeth Agerup (suppleant).

ISSN: 1397-9248

DSTKs projektarbejde

Af: Pernille Fogh Christensen,
Ellen Bangsbo og Franz Nitschke

Fotos: Ellen Bangsbo

Det er en del af DSTKs vedtægter at yde humanitær støtte til tibetanerne. Men som tidligere omtalt har bestyrelsen besluttet at ændre måden, hvorpå vi fremover vil udføre det humanitære arbejde på. Frem for at støtte individuelle sponsorer, vil vi nu fokusere på at yde støtte til udvalgte projekter eller etablerede institutioner, blandt eksiltibetanere i Nepal og Indien.

Støt tibetanerne – du er med til at gøre en forskel

Formål

Vores overordnede formål med at yde humanitær støtte til tibetanerne er at bidrage til:

- at tibetanerne kan beholde og udvikle deres særegne kultur.
- at tibetanerne som befolkningsgruppe kan opnå de ressourcer og kompetencer, som gør at de kan opretholde et værdigt liv uden sult og fattigdom.

Strategi

Vores strategi er at yde finansiel støtte inden for følgende områder:

- Uddannelse, generelt
- Uddannelse med fokus på kvinder
- Sundhedsfremmende projekter
- Kulturbevarende initiativer og civilorganisationer

Administration af projektarbejdet

Det koster penge at udføre projektarbejde, f.eks. er der udgifter forbundet med en sikker forsendelse af bidrag til de tibetanske modtagere, trykning af materiale mm.

DSTK holder imidlertid udgifterne så lave som muligt og trækker max. 3%

Skolebørn fra Tongren i den tidligere Amdo region i Østtibet.

af alle bidrag til administration. Modtagne bidrag vil blive sendt videre til de respektive samarbejdspartnere i Indien, Nepal eller Tibet en eller to gange om året.

Hver bidragsyder modtager et brev fra DSTK efter indbetaling af beløb på 500 kr. eller derover. Det er også muligt at oprette en månedlig overførsel af et mindre beløb, hvis det foretrækkes. I så tilfælde vil der ikke blive sendt brev efter hver månedlig indbetaling, men kun efter den første indbetaling.

Informationer om projekterne

Bidragsydere kan downloade et informationsbrev på vores hjemmeside to gange om året – i marts og september måned – hvor vi orienterer om status på de igangværende og afsluttede projekter og samtidig oplyser om nye initiativer.

Bidragsydere som ikke ønsker at hente information på internettet, kan få tilsendt nyhedsbrev pr. post, hvis det angives ved indbetaling.

Medlemsbladet Tibet vil også inde-

holde en rubrik „Nyt om projekter“.

Projektstøtte over 500 kr. kan trækkes fra i skat

Alle bidrag til DSTK's projektarbejde over 500 kr. er fradragsberettigede i henhold til ligningslovens §8 A. Det betyder, at alt hvad du indbetaler til DSTK ud over 500 kr., kan trækkes fra i skat – dog højst 14.500 kr. om året pr. 2009.

DSTK indberetter automatisk indkomne bidrag til Skat, såfremt vi modtager bidragsyderens cpr-nummer.

Du kan også oprette et testamente til DSTK eller give et fast beløb årligt i 10 år. I begge tilfælde er hele beløbet fradragsberettiget.

Læs mere om skattefradrag under „Nyt fra bestyrelsen“ på side 16.

Betaling til projekter

Bidrag til projekter kan indbetales til DSTKs konto:

Reg. 1551 – Kontonummer: 3 42 87 88

Hvis du ønsker tilsendt et girokort, kan du enten ringe til os eller sende en mail

på info@dstk.dk – mærk: Girokort.

Ved indbetaling skal du huske tre ting:

- Angiv tydeligt hvilket projekt dit bidrag er tilsænk.
- Oplys dit CPR-nummer, hvis du ønsker at trække beløbet fra i skat. DSTK er forpligtet til at oplyse alle indbetalinger til Skat, men det forudsætter, at vi har dit cpr-nummer.
- Skriv hvis du ønsker at få tilsendt nyhedsbrev per post eller per e-mail (angiv e-mail adresse).

Vi håber at modtage positiv respons på vores projektarbejde!

Støt tibetanske unge i Kina til en bedre uddannelse

På en skole beliggende i Tongren (tib. Rebkong) i midten af den tidligere Amdo region i Østtibet, har tibetanske unge fra fattige nomadefamilier en unik mulighed for at lære engelsk på et højt niveau, og samtidigt forberede sig til videregående uddannelse eller arbejds-

Nonnen Ani Choying, som gennem sin sang støtter unge piger til et bedre liv.

livet. Det kræver imidlertid at omkostningerne til deres uddannelse dækkes af fonde eller private bidrag. Det vil DSTK gerne hjælpe til med!

The Huangnan Nationalities Teachers' School (HNTS)

Skolen har eksisteret siden 1957 og indtil for et par år siden, uddannede den unge tibetanere og kinesere til at blive skolelærere – heraf skolens navn. Nu har skolen imidlertid status som „Senior Middle“, hvilket betyder, at det er en 3-årig gymnasial uddannelse: De studerende forbereder sig til videre uddannelse, f.eks. optagelse på universitetet. Der undervises i tibetansk, kinesisk, matematik, historie/politik, geografi, tegning, samt videnskabelige emner som biologi og it-færdigheder.

I 2008 har skolen 394 elever, hvoraf langt de fleste er tibetanere. Det er især unge fra fattige nomadefamilier bosat i afsides og højtbeliggende egne. Skolen har 45 lærere, hvoraf 23 er tibetanske. Engelsk er en vigtig kompetence i Kina. Der findes mange Senior Middle Schools

i Kina, men HNTS har noget særligt at tilbyde: Siden 2004 har skolen tilbudt et særligt 3-årigt træningsprogram i engelsk (English Training Program ETP) for 30 tibetanere på hvert hold.

ETP er tilrettelagt med 10 til 15 undervisningstimer om ugen, og har vist sig at være meget effektivt. Tibetannerne afslutter det 3-årige forløb med

et flydende engelsk, hvilket er til stor gavn for de unge: Kompetencen øger både deres muligheder betragteligt for at blive optaget på videregående uddannelser og for at få arbejde, f.eks. som engelsklærer i de mindre klasser. Desuden giver det dem mulighed for at tale med turister og læse engelsksprogede hjemmesider på nettet. Mange af de unge benytter også chancen til at lære fra sig i deres ferier: De arrangerer engelskundervisning hjemme i deres landsbyer, hvilket hjælper de små samfund.

Tre klasser har til nu afsluttet det tre-årige forløb og erfaringen viser, at disse studerende generelt klarer sig markant bedre end de almindelige studerende ved den afsluttende eksamen. Deres øgede engelskkundskaber giver dem gode muligheder for at komme videre!

Hvem bliver tilbudt ETP?

De studerende, som optages på ETP, bliver udvalgt baseret på en optagelsesprøve – og det er meget attraktivt at blive optaget. Programkoordinator,

Yoshu i fuld koncentration i sin klasse, som tilbyder ETP (English Training Program).

Klasseundervisning i Amdo området.

Charlotte Pedersen, opsøger hvert år mange skoler i området, også skoler i de mere isolerede områder, for at opfordre de dygtigste elever til at søge ind på skolen – og på ETP.

Hvilket forhold har bestyrelsen til skolen og ETP?

Bestyrelsesmedlem, Ellen Bangsbo, har kendt programkoordinator Charlotte Pedersen og skolen siden 2005. Charlotte Pedersen har arbejdet for skolen siden 2002 og gør en meget stor indsats for at hjælpe tibetanerne – både med ETP og med at skaffe financial støtte til andre projekter, som f.eks. opførelse af nye vandtanke og restaurering af templer. Bestyrelsen har løbende kontakt med Charlotte Pedersen.

Hvordan ydes der økonomisk støtte til ETP?

Udgiften for både den almindelige undervisning og ETP er omkring 700 kinesiske yuan (svarende til 606,00 kr.) om året pr. elev. Dette beløb dækker ophold på skolen, enkelte måltider, un-

dervisning og enkelte grundbøger. Der-til kommer udgiften til ekstra bøger, eksamensafgifter, mad og transport. Samlet set er den årlige udgift på ca. 1000 yuan pr. elev (svarende til 866,00 kr.).

Udgiften til de tre første klasser af ETP blev sponsoreret af Misereor (Tyskland) og The Bridge Fund (USA). På nuværende tidspunkt er der to ETP klasser i gang, men udgifterne bliver ikke dækket af de to ovenstående organisationer – den betales af familierne selv.

I september 2009 forventes det at en gruppe på 20 studerende fra fattige familier kan påbegynde en tre-årig uddannelse på skolen – inklusiv ETP. Programkoordinator ønsker at tilvejebringe økonomisk hjælp til disse 20 unge tibetanere, så deres uddannelse kan sikres. Det vil DSTK gerne hjælpe til med! Bestyrelsen har besluttet at indsamle et beløb svarende til ét års uddannelse, 20.000 kinesiske yuan (svarende til 17.318,00 kr.)

Hvis du ønsker at støtte unge tibetanere i Kina til en bedre uddannelse, skal du blot skrive ETP på din indbetaling.

Du kan støtte følgende projekter i eksil-samfundet:

I. Tibet Times – en avis med fokus på demokrati

Tibet Times er den største, tibetansk-sproget avis blandt eksiltibetanere. Avisen udgives i Dharamsala, Indien, og er en meget informativ og seriøs avis, som bl.a. har til formål at støtte udviklingen af demokrati i det tibetanske eksil-samfund. Avisen er uafhængig af den tibetanske eksilregering og bringer også kritiske artikler foruden nyheder mm. Den er produceret af en flok meget engagerede medarbejdere og udkommer hver tiende dag.

Dansk Selskab for Tibetansk Kultur har igennem mange år støttet Tibet Times ved at betale løn til en nyhedsreporter. Hans årsløn er ca. 10.000 kr. om året.

Udpluk fra Tibet Times' hjemmeside:

Tibet Times grundlæggende formål er:

1. At fremme den demokratiske proces,

som er i udvikling indenfor det tibetanske eksilsamfund.

2. At indsamle og udbrede information om aktiviteterne for Hans Højhed Dalai Lama, Den Central-Tibetanske Administration (CTA) og det tibetanske folk - både i og udenfor det kinesisk styrede Tibet.
3. At formidle information og kendskabet til Tibets kulturelle arv til det tibetanske folk - såvel som den politiske, sociale og regionale udvikling - i relation til Tibet og dets befolkning.
4. At formidle en selvforståelse om tibetansk kultur blandt tibetanere i den tibetanske region i Kina samt i eksilsamfundet.
5. At tilsigte åbenhed, eksilregeringen og det tibetanske folk imellem.

Læs mere om avisen på
www.tibettimes.net

Hvis du ønsker at yde et bidrag til denne avis, skal du blot skrive *Tibet Times* ved indbetaling. Bidraget vil i første omgang dække nyhedsreporterens løn og hvis vi modtager mere end 10.000 kr. vil beløbet støtte avisens almindelige drift.

2. Mahindra United World College – et springbræt til en god uddannelse

Mahindra United World College i Indien er en international skole, hvor man kan tage studentereksamen på to år. Det er en dyr skole, men hvert år tilbyder Mahindra en tibetaner en friplads til det toårige forløb.

De studerende skal blot selv sørge for lomme penge foruden penge til at dække projektarbejde, hvilket deres forældre som regel ikke er i stand til.

Derfor betales denne udgift af DSTK.

Da uddannelsen er så kvalificerende og de tibetanske studerende er så dygtige, får de fleste elever efter afsluttet eksamen tilbudt optagelse på canadiske eller amerikanske universiteter. Derudover er det en stor og meget positiv oplevelse for tibetanerne at studere på en international skole!

Læs mere om skolen på
www.muwci.net

Hvis du ønsker at yde et bidrag til de to studerende på Mahindra United World College skal du skrive UWC på din indbetaling.

3. Ani Choying – en syngende nonne som hjælper unge piger til et bedre liv

Ani Choying er en meget socialt engageret nonne, som derudover kan synge som en engel! Ani Choying synger en helt speciel religiøs sang kaldet „chö“ og hun rejser verden rundt for at afholde velgørenhedskoncerter. I 2005 besøgte hun Danmark. Pengene går til hendes kloster i Nepal, Arya Tara School, som blev grundlagt i 2000. Det særlige ved dette kloster er, at nonnerne ikke kun modtager religiøs undervisning, men også undervises i engelsk, matematik og andre almindelige skolefag, så de efter endt uddannelse har langt bedre mulighed for at klare sig i samfundet. Mange af nonnerne kommer fra afsidesliggende landsbyer, hvor traditioner og socialøkonomiske forhold gør, at de sjældent har mulighed for at uddanne og udvikle sig, og ofte er nødt til at arbejde meget hårdt.

Hvis du ønsker at yde et bidrag til Ani Choyings klosterschule, skal du blot skrive **Ani Choying** på din indbetaling.

4.

Dongyu Gatsal Ling nonnekloster grundlagt af Tenzin Palmo

Dongyu Gatsal Ling klosteret blev grundlagt i 2001 af den engelske nonne, Tenzin Palmo, som tidligere har tilbragt 12 år i en hule i Himalaya, hvor hun praktiserede intensiv meditation. Klosteret er meget smukt beliggende ved den lille tibetanske bosættelse Tashi Jong i Nordindien. I 2003 flyttede 25 unge nonner i alderen fra 18-25 år ind i de første bygninger, og i dag bor der i alt 45 nonner på klosteret. Når alle bygninger er opført, vil der være plads til 100 nonner. Nonnerne kommer fra Himalaya området: Bhutan, Kinnaur, Zaskar, Ladakh, Spiti og Tibet. Det første år på klosteret undervises der intensivt i det tibetanske sprog, da langt fra alle nonnerne kan sproget. Men kendskab til tibetansk er nødvendigt for at læse de buddhistiske skrifter. Senere følger undervisning i bl.a. buddhistisk filosofi samt ritualer. Derudover skal nonnerne leve i stilhed (retræte) to måneder om året. Nonner praktiserer også yoga og deles om alle de praktiske opgaver i klosteret. Hverdagen er en evig kamp for at få penge til at slå til. Der mangler bl.a. penge til de sidste bygninger og møbler samt de daglige fornødenheder, så som tøj, medicin og undervisningsmaterialer.

Dansk Selskab for Tibetansk Kultur har igennem flere år støttet dette kloster gennem gavebidrag, og pengene går til dækning af nonnernes leveomkostninger. Hvis du ønsker at støtte Dongyu Gatsal Ling klosteret, skal du skrive **Tenzin Palmo** på din indbetaling.

På hjemmesiden

www.tenzinpalmo.com kan man læse mere om klosteret.

TARAB TULKU XI

Denne bog, som er skrevet for at mindes grundlæggeren af Dansk Selskab for Tibetansk Kultur giver et indblik i Tibets kultur gennem Tarab Tulkus personlige historie.

En tibetansk lama i Danmark

Da æbletræet blomstrede midt i en af de koldeste måneder på en fattig gård på verdens tag, var det et af mange tegn på, at her var et meget specielt barn blevet født. Hans liv var forunderligt. Han reciterede mantraer før han blev et år, blev genkendt som en reinkarnation af Tarab Tulku før han fyldte to, han stoppede isflager i floden, så hestene kunne passere uskadte, han fik det til at regne, når der var tørke og insekter til at flyve bort, når de åd af afgrøderne på markerne.

Som seksårig begyndte studierne i buddhistisk filosofi på Drepung Klosteruniversitet.

I 1959 flygtede han over Himalayabjergene til et liv i eksil. Fra et liv sammen med 10.000 munke bag klostermurene til et liv i Danmark som familiefar, forsker og kosmopolit med et stadigt fokus på at formidle det universelle i buddhismen, som alle uanset baggrund og religion kan bruge i deres hverdag til at leve et liv i fred og harmoni med sig selv og andre.

Bogen indeholder bl.a. biografiske afsnit om Tarab Tulkus liv, artikler om tibetansk poesi og tulkutraditionen, samtaler med mennesker som kendte Tarab Tulku og Tarab Tulkus egne artikler om drømme, død, reinkarnation og livsværket Unity in Duality.

Bogen er redigeret af Jeannie Andersen og Anne-Sophie Bernstorff og udkommer i foråret 2009. Den kan forudbestilles på Ørnens Forlag: www.oernens.dk eller købes i vores butik i Ryegade 90 A, 2100 København Ø.

224 sider, rigt illustreret, kr. 198.-

Bogens overskud går ubeskåret til Dansk Selskab for Tibetansk Kultur.

Theravada-buddhismen

Af Pernille Fogh Christensen, cand. mag
i religionshistorie og tibetansk, formand
for DSTK.

Denne artikel er den første i en serie af i alt fire artikler, som vil handle om buddhismens mangfoldighed. De tre første artikler vil beskrive de overordnede skoler eller retninger inden for buddhismen: theravada-buddhismen (også kaldet hinayana), mahayana-buddhismen og den tantriske buddhisme.

Der vil især blive lagt vægt på trosforestillinger og læresætninger inden for de tre retninger og ikke så meget på ritualer og praksis. Den tibetanske buddhisme indeholder elementer af alle de tre retninger og artiklerne vil give et godt udgangspunkt for at forstå den kompleksitet, som den tibetanske tradition rummer. Serien vil afslutte med en artikel om den tibetanske buddhisme, nærmere betegnet en beskrivelse af de forskellige retninger, som er fremkommet i Tibet fra buddhismens indførelse i det 7. århundrede.

Vi lægger ud med en gennemgang af theravada-retningen. God læselyst!

1. *Vinaya-pitaka* (munke- og nonne-regler)
2. *Sutta-pitaka* (Buddhas taler/læresætninger og religiøs poesi) og
3. *Abhidhamma-pitaka* (systematisk filosofi – en senere systematisering og analyse af den buddhistiske lære, specielt i forhold til sindet).

Alle teksterne er skrevet på *pali*, som er en ældre variation af sanskrit og ligger ret tæt op ad dette både i udtale og skrift. *Tipitaka* kaldes ofte *pali-kanon* på dansk. *Sutta-pitaka* udgør den største del af *pali-kanon*, og det er samtidig det ældste tekstlag i samlingen. Dermed er det den ældste skriftlige kilde til den tidlige buddhisme. (Alle ord skrevet med kursiv er *pali*-ord, med mindre andet fremgår).

Buddhalegenden – beskrivelsen af vejen til oplysning

Vi tager udgangspunkt i en beskrivelse af Buddhas egen vej til oplysning, som vi finder i den såkaldte „Buddhalegende“. Heri mødes kernen af theravada-buddhismens verdenssyn og lære.

Ordet „Buddhalegende“ refererer til en lang række fortællinger om Buddhas fødsel, liv og død. Desuden indeholder den også stof om Buddhas tidligere eksistenser, dvs. de liv, han havde inden han blev født i Indien i historisk tid – i det 6. årh. f.v.t.

Indledning

Theravada er den gren af buddhismen som i dag praktiseres i bl.a. Sri Lanka, Burma og Thailand. Ud fra en historisk synsvinkel er theravada den ældste form for buddhisme, vi kender til, idet theravada er den eneste overlevende af de omkring 10 traditioner, som med tiden opstod efter Buddhas død i 480 f.v.t.. Theravada kan oversættes med

„de ældstes lære“ og henviser til de ældste munke i den buddhistiske menighed (*sangha*), som har bevaret og overleveret buddhismen videre til andre munke, nonner og lægfolk.

Theravada-buddhismens kanoniske skrifter er en meget stor tekstsamling med navnet *Tipitaka*, „de tre kurve“, som består af tre tekstgrupper:

Maras fristelser.

Tibetansk bloktryk 20. Årh.

Kort før Buddhas oplysning fristes han af Mara, som lader hele sin hær af personificerede dårskaber angribe Buddha, uden held. Buddha rører jorden med højre hånd for at tage jorden til vidne på sin besejring af Mara (Esben Andreasen, 2002).

Buddhas opvækst

Den historiske Buddha, hvis kaldenavn var *Siddhattha* („Den, hvis mål er nået“) blev født som prins i det 6. årh. f.v.t. i det nuværende Nepal. Hans far, *Sudhodana*, var hersker over et kongedømme i slægten *Sakya* og en af Buddhas mange ærestitler er *Sakyamuni*, som betyder „vismanden fra Sakya-slægten“.

I forbindelse med prinsens fødsel blev der taget varsler om hans fremtid. Der blev spået, at Siddhattha enten ville blive en verdslig verdenshersker eller en buddha – og dermed forlade verden. Hans fader ønskede at se sin søn som hersker. Desuden blev det fortalt kongen i spådommen, at hvis prinsen så fire tegn, ville han give afkald på rollen som verdenshersker og blive asket. De fire tegn var: En gammel mand, en syg mand, et lig og en munk.

Prinsen opvoksede både i stor luksus og helt beskyttet fra den øvrige verden. Da hans far frygtede, at prinsen ville

forlade kongerollen, beskyttede han ham mod de tegn, der ville få ham til at forlade verden. Han boede i et enormt palads med pavilloner og haver. Som hustru fik han en meget smuk kvinde, hans kusine, *Yashodhara*, som var skøn som lykkens gudinde. Derudover sørgede faderen for at der var andre kvinder til at fryde ham med sang og dans. Prinsen levede således i 29 år.

Men de gamle spådomme skulle gå i opfyldelse. Der er flere beretninger om, hvordan prinsen blev revet ud af sin sorgløse ungdom og opdagede livets alvor og lidelsesfulde karakter. De knytter sig alle til udflugter væk fra paladset, hvor han ser de fire tegn.

Det første syn, prinsen så, var en gammel mand, som fik prinsen til at indse, at fødsel er lidelsesfyldt, da vi alle bliver gamle og rammes af alderdom. Det andet syn, prinsen oplevede, var en syg mand. Og det tredje var en død mand. Prinsen opdagede ved disse syn, at et grundvilkår ved livet er

lidelse. Han indså, at vi alle er underkastet et liv med sygdom, alderdom og død. Det fjerde syn var en fredfyldt munk, hvilket fik prinsen til at fylde med glæde. I det syn præsenteres han for et alternativ til det verdslige liv med sansenydelser. Buddha-legenden fortæller videre, at Siddhattha derefter besluttede at forlade sin familie – kort tid efter sin søn *Rahulas* fødsel – for at opsoge den ultimative viden om tilværelsens sande natur, og i særdeleshed en viden om de tre eksistentielle problemer, han havde mødt: Alderdom, sygdom og død.

Siddhattha havde nu indset, at disse tre fænomener var årsag til stor lidelse både for ham selv og for alle andre mennesker, og han ønskede nu at opnå en viden om, hvordan mennesker kunne blive frigjort for lidelse. Prinsen havde indset, at han måtte blive som tiggermunken, give afkald på verden og søge en vej væk fra lidelsen.

Forskellige metoder afprøves

Siddhattha opsogte to af tidens religiøse mestre, *Alara* og *Uddaka*, som lærte ham at meditere. Legendens beskriver, at Siddhattha var i stand til at opnå en meget høj grad af koncentration (*samadhi*), men det var dog ikke tilstrækkeligt til, at han fik den ønskede indsigt og viden. Siddhattha forlod derfor disse to mestre.

Siddhattha forsøgte derefter at praktisere streng askese og øvelser, hvor åndedrættet tilbageholdes fuldstændigt som metode til at opnå erkendelse. Men disse former for praksis forka-stede Siddhattha ligeledes, da han erfarede, at de blot tog al kraft og koncentration og kun medførte stor smerte og ingen oplysende viden. Siddhattha begyndte at indtage føde igen.

Den endelige vej findes

Legenden fortæller videre, hvordan Siddhattha erindrede en meditationsoplevelse, han havde haft som barn. Dengang opnåede han en lille del af den erkendelse, som han nu søgte efter. Han indså, at „meditationsvejen“ var bedre end asketvejen, som han havde praktiseret længe.

På baggrund af denne erindring satte han sig under et træ (*bodhi*-træet) i byen Bodh Gaya og erstattede de strenge meditationsmetoder og askese med en ikke-smertefuld meditationspraksis, fast besluttet på ikke at rejse sig, før han havde opnået den fulde indsigt.

Under træet blev han hjemstødt af *Mara*, buddhismens satanskikkelse. *Mara* gør et sidste forsøg på at forhindre Siddhattha i at blive oplyst, idet den udsatte ham for en række fristelser: erotiske fristelser, våben og vold, og til slut med en hær af dæmoner og uhyrer. Men Siddhattha var ubevægelig og uovervindelig.

Da Siddhattha havde overvundet *Mara* opnåede han et så roligt, koncentreret og rensat sind, at han var i stand til at indgå i en tilstand af fuldstændig og perfekt „oplysning“.

Siddhattha fik en række erkendelser og en viden om virkelighedens sande natur, bl.a. den indsigt som kaldes „de fire ædle sandheder“. Han indså, at:

1. Alt er lidelse
2. Lidelsen har en årsag
3. Der findes en vej til lidelsens ophør og
4. Vejen som fører til lidelsens ophør

I sin oplyste tilstand fik Siddhattha ligeledes en indsigt i, hvad der karakteriserer alle former for *eksistens*. Han indså at alle fænomener, al eksistens på ethvert kosmologisk niveau og af en-

hver tidsmæssig længde, er forgængelig (*anicca*), lidelsesfuld (*dukkha*) og uden en inderste, evig kerne (*anatta*). Denne indsigt havde en afgørende betydning. *Sutta-pitaka* beskriver:

„Da jeg erkendte dette, så dette, blev mit sind befriet fra sanseglædernes lænker ... fra tilblivelsens lænker ... fra uvidenhedens lænker. I frihed, fik jeg viden om at jeg var befriet, og jeg forstod: Ophørt er fødsel, bragt til ophør er *Brahma*-rejsen [dvs. genfødslen i det samsariske kredsløb], gjort er hvad der skulle gøres, der er ikke længere nogen eksistens som dette eller hint.“ (*Egen oversættelse af MLS, I, p.303 (1.249)*).

Siddhattha er blevet en buddha

Prins Siddhattha havde således nået sit „mål“. Ved hjælp af en ikke-smertefuld meditationspraksis havde han opnået den fulde indsigt, han var gået ud for at finde, og han var blevet en „buddha“, „en fuldt oplyst“. Han havde opnået den viden, som gjorde ham fri for lidelse ved sygdom, alderdom og død. Som Buddha var han ikke længere underkastet kredsløbet af genfødsler, og ved sin død indtrådte Buddha i *nibbana* (sanskrit *nirvana*), („udsukkelse“).

Efter sin indsigt i Bodh Gaya begav Buddha sig til Benares, hvor han i dyreparken Isipatana holdt sin første tale – den berømte Benares-tale (*se boks 1*). Derefter drog Buddha rundt i det nuværende Nepal og Indien, udbredte sin lære og grundlagde en buddhistisk menighed (*sangha*), som bestod af munkesamfund og lægfolk.

Efter mange år blev Buddha syg og svag, og på sit dødsleje indgik han i den endelige nirvana, mens hele universet viste tegn på sorg. Hermed trådte han ud af tilværelsens kredsløb.

At følge i Buddhas fodspor, gå den vej, som han har anvist og opnå samme erfaring og erkendelse for dermed at indtræde i nirvana er det højeste mål i theravada-buddhismen. Vejen består af en etisk praksis kombineret med en meditationspraksis i lighed med den, Siddhattha selv udførte.

I de næste afsnit skal vi se nærmere på indholdet af Buddhas erkendelser for derigennem af lære mere om theravada-buddhismens læresætninger og forestillinger.

Verdenssyn – kamma og samsara

I Buddha-legenden hører vi, at „fødsel er bragt til ophør“. Dette udsagn relaterer sig til to centrale begreber eller lovmæssigheder i theravada-buddhismen (og i buddhismen helt generelt): *Kamma* (sanskrit *karma*) og *samsara*, som begge opfattes som universelle lovmæssigheder. *Samsara* er en betegnelse for en opfattelse af, at alle levende væsener – alle individer – efter døden genfødes i en uendelig række af eksistenser. I palikanon beskrives *samsara* således:

„Tilværelsens kredsløb er uden begyndelse og uden ende, munke, og ej kendes begyndelsen til de levende væsener, der overskygget af uvidenhed og lænket til begær, gennemløber, gennemvandler tilværelsen.“ (*Samyutta-nikaya II, 179-180*).

Den fortsatte række af eksistenser er betinget af *kamma*-loven, dvs. loven om, at alting opstår af en årsag, henholdsvis alle gerninger har et resultat. Ifølge buddhismen danner vores gerninger (*kamma*) forbindelsen mellem to eksistenser, og der er en sammenhæng mellem karakteren af gerninger i tidligere eksistenser og menneskets eksistens i

Benares-talen

Ifølge traditionen er Benares-talen den første prædiken, Buddha holdt efter sin oplysning. Han talte til sine første disciple og det siges, at Buddha med denne tale satte „Lærens hjul i bevægelse“. Det er uden tvivl en af de mest berømte og vigtigste tekster inden for theravada-buddhismen.

Engang opholdt den Ophøjede [dvs. Buddha] sig i Benares, i dyreparken Isipatana. Der talte han således til de fem munke:

„Der er to yderligheder, som den, der har forårsaget verden, ikke må forfalde til. Og hvad er det for to yderligheder? Den ene består i at hengive sig til et behageligt liv i sansenrydelser. Den er lav, simpel, banal og formålsløs. Den anden består i at hengive sig til selvplageri. Den er lidelsesfuld, uværdig og formålsløs. Ved at undgå begge disse yderligheder har Tathagata [dvs. Buddha] fundet en middelvej, som giver klarsyn og indsigt, og som fører til sidsro, til forståelse, til fuldkommen erkendelse og til nirvana. Og hvad er det for en middelvej, som Tathagata har fundet, og som giver klarsyn og indsigt og som fører til sidsro, til forståelse, til fuldkommen erkendelse og til nirvana? Der er den ædle otte-delte vej, nemlig ret anskuelse, ret beslutning, ret tale, ret handle-måde, ret levevis, ret stræben, ret eftertanke og ret selvforydelse. Det er den middelvej, som Tathagata har fundet, og som giver klarsyn og indsigt og som fører til sidsro, til forståelse, til fuldkommen erkendelse og til nirvana.

Og dette er den ædle sandhed om lidelsen: At fødes er lidelse, at ældes er lidelse, sygdom er lidelse, døden er lidelse, det er lidelse at forenes med det, der er én ukært, det er lidelse at skilles fra det, der er én kært, det er lidelse ikke at få, hvad man ønsker, kort og godt: De fem grupper, der betinger ens stræben efter tilværelsen, er lidelse.

Og dette er den ædle sandhed om lidelsens oprindelse: Det er det begær, der fremkalder genfødsel, som ledsages af lyst og attrå, som finder sin tilfredsstillelse snart her snart der, nemlig begær efter sansenrydelser, begær efter eksistens, begær efter magt. Og dette er den ædle sandhed om lidelsens ophør: Den består i helt at standse dette begær, opgive det, skyde det fra sig, frigøre sig fra det, og gøre sig uafhængigt af det.

Og dette er den ædle sandhed om vejen, der fører til lidelsens ophør: det er den ædle otte-delte vej, nemlig ret anskuelse, ret beslutning, ret tale, ret handle-måde, ret levevis, ret stræben, ret eftertanke og ret selvforydelse!“

Efter: Frede Møller-Kristensen, *Tekster til buddhismen*, Gyldendal, København 1980, s. 46-48.

handlingens opståen er således betinget af sindet, ifølge theravada-buddhismen. Denne forståelse af *kamma* kommer tydeligt til udtryk i ét af de begreber, som benyttes i den buddhistiske meditation, *bhavana*, som kan oversættes med „sindets kultur“ eller „sindets udvikling“; hvis man ønsker at ændre på ens *kamma*, for dermed at ændre på ens eksistens, er det nødvendigt at tage udgangspunkt i en ændring af sindet, hvilket foregår ved meditation – som Siddhattha udførte på sin vej til oplysning.

Den første ædle sandhed: Alt er lidelse

Som beskrevet ovenfor opnåede Buddha en viden om virkelighedens natur, idet han så, at alle fænomener, al eksistens er karakteriseret ved tre ting:

1. *Anicca* (impermanens, alt er for gængeligt)
2. *Dukkha* (alt er lidelse)
3. *Anatta* (der findes intet evigt Selv eller en indre kerne).

Den danske indolog Poul Tuxen (1928) beskriver *anicca* på følgende måde:

„I denne uendelige Række af Verdener, blandt de talløse Former for Eksistens, er der een Ting, der er fælles for Alt, en ting som i samme Grad gælder for alle Væsener indenfor Tilværelsen, hvor stor forskel der end i andre Henseender kan være på dem: alle er de underkastet Forgængelighedens Lov; intet er evigt og uforanderligt.“ (Fra bogen „Buddha, hans lære, dens overlevering og dens liv i nutiden“, side 143).

denne verden; mennesket er et produkt af tidligere *kamma*.
Det er dog ikke handlingen i sig selv,

men den bagvedliggende hensigt (*cetana*) med handlingen, der er afgørende for, hvordan vi genfødes. Selve

I theravada-buddhismen (og buddhismen generelt) finder vi den opfattelse, at alle ting, alle fænomener, ja al eksis-

stens er under konstant forandring – alt er forgængeligt. Vi rives ud af vores lykke, bliver syge, gamle og dør. Mennesket kan heller ikke tage tilflugt til en evig sjæl eller indre kerne, idet en sådan ikke findes, ifølge buddhismen.

I sin oplysning erkendte Buddha læren om *an-atta*, fravær af et evigt uforanderligt selv (*atta*). Mennesket består blot af en kombination af fem psykofysiske størrelser, eller kræfter, „fem bunker“ (*khanda*). Buddha forklarer i *Samyutta-nikaya* III, 22, at de fem *khandaer* alle er foranderlige, forgængelige og derfor fyldt med lidelse. Andetsteds siger Buddha, at de fem *khandaer* ikke kan være identiske med et selv (*atta*), netop fordi de er fyldt med lidelse. Man kunne indvende, at et selv kunne findes uden for de fem *khandaer*, men også dette har Buddha benægtet.

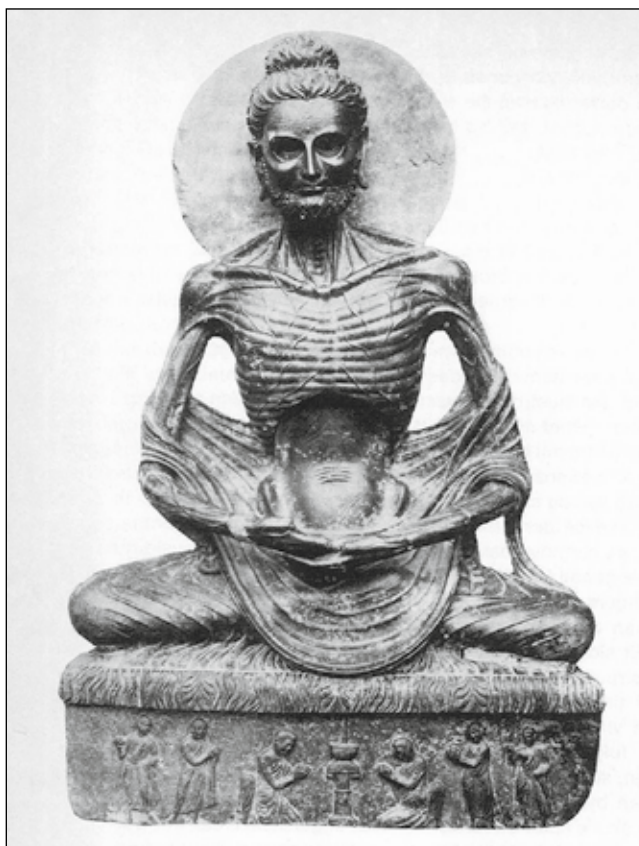
Buddhismen tager ét skridt mere og konkluderer, at „hvad der er underkastet foranderlighed, det kan kun være lidelsesfuldt“. Sagt med andre ord: Al eksistens opfattes som præget af lidelse (*dukkha*) fordi alle fænomener er forgængelige, ikke-evige og under konstant forandring. Det er lidelse.

Det betyder ikke, at der ikke kan være ting i verden, der kan forekomme behagelige eller positive, men ifølge buddhismen er selve eksistensen underlagt et grundvilkår, som er lidelsesfuldt.

Tilværelsen i denne verden, en verden i tid og rum, bliver betragtet som utilfredsstillende, endda smertefuld, *fordi* den er foranderlig og tom. Dette er essensen af Den første ædle sandhed: Alt er lidelse.

Den anden ædle sandhed: Lidelsens årsag

Buddha pegede på begæret, „tørsten“ (*tanha*) som den kilde, hvorfra lidelsen

Buddha som udmagret asket. Statue fra det 2. eller 3. årh. e.Kr. (Jacobsen og Thelle 1999).

havde sit udspring. Den fundamentale og farligste form for begær er en tilknytning til forestillingen om, at mennesket besidder et selv (*atta*). Denne forestilling betinger en vækkelse af alle andre former af begær. Men at erkende *an-atta*, en betingelse for at opnå befrielse, kan ikke ske, så længe sanserne har magt over mennesket. Buddha omtalte de henrivende, yndige, besnærende, skønne, attråværdige og æggende fornemmelser, som hvert af vore sanseorganer formidler til os, og han tilføjede, at den, der lader sig fange og lamme af dem, ser ikke elendigheden og tænker ikke på at undslippe. Ved at hengive sig til sansenydelse opnår man en midlertidig glæde, men idet denne glæde forsvinder, opstår smerte og et

nyt begær efter tilfredsstillelse.

Menneskets eksistens beskrives i den tekst, som på dansk kaldes for „Ildprædikenen“ (*Vinaya-pitaka* I, 34-35) som „brændende“; hele menneskets totale system af eksistens står i flammer, og „det flammer af begærets ild, af hadets ild, af forblindelsens ild, af alderdom, af død, af sorger, klager, lidelser, vemod og fortvivelse står det i flammer“.

Begær, had og forblindelse er i buddhismen tre psykologiske størrelser, som betinger kæden af eksistens, død og (ny) tilblivelse. Der eksisterer således et uløseligt årsags-virkningsforhold mellem begær, tilfredsstillelse af begær og lidelse. Dette er essensen af den anden ædle sandhed: Årsagen til lidelse.

Den tredje ædle sandhed:

Lidelsens ophør

I theravada-buddhismen anser man det for muligt „at slukke flammerne“. Der eksisterer et ophør af lidelse, det vil sige befrielse eller *nibbana*.

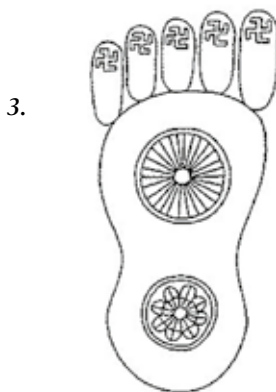
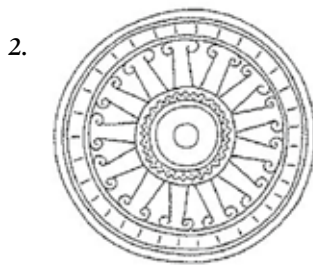
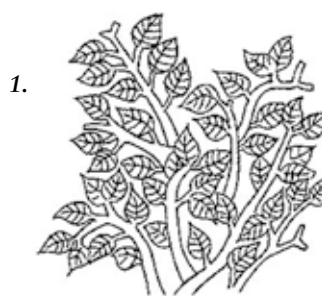
Nibbana betyder egentlig at „gå ud“, men kan forstås gennem metaforen om „flammen der går ud“, *nibbana* er, eller opstår, når „tørsten“ stopper. Vi har tidligere set, at den absolutte befrielse var karakteriseret som et „ophør af den uendelige række af genfødsler“, dette er også *nibbana*.

En minimal definition, og muligvis den oprindelige, på *nibbana* findes i *Samyutta-nikaya IV, 251-252*: „Hvad der er tilintetgørelse af lidenskab, tilintetgørelse af had, tilintetgørelse af forblindelse, det kaldes *nibbana*.“

Lidenskab, had og forblindelse er psykologiske størrelser som alle falder ind under begrebet „tørst“ (*tanha*). Udsagnet kan samtidig siges at være en kort, men præcis beskrivelse af, hvad en væsentlig del af meditation går ud på: at standse „tørsten“, for dermed at standse cirklen af genfødsler.

Nibbana kan beskrives som *samsaras* modpol, det er „stedet“, hvor der ikke findes „tilblivelse og ophør“, det er usammensat og ikke-dualistisk. Denne verden i tid og rum indeholder ikke noget absolut, alt er blot relativt og foranderligt, selv Buddhas *dhamma* og den indsigt man kan opnå gennem meditation, er relativ viden.

Men *nibbana* skal ikke forstås udelukkende som en transcendent, efterdøden tilstand. *Nibbana* er også betegnelsen på et eksistensplan, som kan realiseres i dette liv. Dette eksistensplan svarer til en særlig bevidsthedstilstand (*nirodha-samapatti*), som kan opnås gennem *jhana*-meditation. Denne tilstand siges at være hinsides alt det, som

1. Bodhi-træet. Symbol på Buddhas oplysning.
2. Hjulet (*chakrahjulet*). Symbol på Buddhas lære.
3. Fodastrykket. Symbol på Buddhas nærvær, hans vandring og overmenneskelige karakter.
4. Lotus. Symbol på Buddha, hvis sind var „uplettet“, selv om han blev født i den samsariske verden.

(Jacobsen og Thelle 1999).

karakteriserer den samsariske verden; den er usammensat, ubetinget, ikke *kamma*-skabende, lidenskabsløs, en tilstand uden lidelse.

Theravada-buddhismen er en praktisk religion: Det vigtigste er egen udvikling og erfaringer med meditation. „Tørsten“ skal standses, for at mennesket kan leve i en fredfyldt og lidelsesløs eksistens. Dette er essensen af den tredje ædle sandhed: Der findes et ophør af lidelse.

Den fjerde ædle sandhed:

Vejen til lidelsens ophør

Buddha fandt en metode til lidelsens ophør, da han mediterede under *bodhi*-træet. I buddhismen kaldes det for „vejen til lidelsens ophør“ og det består af et samlet system af etisk og åndelig træning. Den består af tre overordnede kategorier: moral (*sila*), selvfordybelse/koncentration (*samadhi*) og visdom (*panna*).

Sila er det etiske og moralske aspekt af systemet og blev betragtet som et uundgåeligt grundlag for alle højere spirituelle resultater. *Sila* består af en række regler om „ret tale“: Afstå fra at lyve, sladre, og at føre vred, grov og uren tale; „ret handling“: Afstå fra at slå ihjel, stjæle, uærlig handel, og fra et seksualliv; „ret levevis“: Undgå at have en profession, med hvilken man skader andre mennesker.

De to andre kategorier, *samadhi* og *panna* (som refererer til *vipassana*) udgør de to overordnede komponenter, som opbygger den meditative praksis. Meditationssystemet består af forskellige stadier eller bevidsthedstilstande, som den mediterende gradvist skal tilegne sig. Det er således et hierarkisk system, hvor befrielsen bliver opnået gennem en graderet proces af bevidst kontrol over sindet, og en indsigt ind i

tilværelsens sande natur.

Vipassana er den meditationspraksis, der har til formål at fremkalde indsigt, eller visdom (*panna*) om tilværelsens sande natur, dvs. om „de fire ædle sandheder“, og dermed opnå de højeste erkendelser – i lighed med Buddha.

Theravada skelner mellem to former for forståelse eller indsigt:

1. En almindelig form for forståelse, der er karakteriseret ved, at man har en intellektuel forståelse af ting/fænomener, en viden om tingenes data, dvs. en viden om hvordan tingene manifesterer sig i denne verden, i tid og rum.

2. En dybere form for forståelse, der er karakteriseret ved en „gennemtrængning“ (*pativedha*) af tingenes sande natur, uden at sætte navn eller etiket på dem, dvs. uden at tildele dem en „virkelig eksistens“. Denne „gennemtrængning“ er kun mulig, hvis sindet er fri for urenheder og er fuldt udviklet gennem meditation.

Denne overbevisning om, at der eksisterer to kvalitativt forskellige måder at erkende på, er meget central i forståelsen af meditationens funktion.

Bhavana, meditation eller „mental udvikling“ er den udviklingsproces, der gør sindet i stand til at forstå og erkende på en dybere og bedre måde.

Den buddhistiske vej karakteriseres som en „middelvej“, idet den undgår to ekstremer: At søge lykken gennem sanseglæder og at søge lykken gennem selvydmygelse i form af streng askese (jf. Buddhas egen vej til oplysning). Dette er essensen af den fjerde ædle sandhed: Vejen (*magga*) som leder til lidelsens ophør.

Afslutning

I theravada-buddhismen er der en stærk forbindelse mellem den medita-

tive praksis og den buddhistiske lære og verdenssyn, idet den meditative praksis inkorporerer læren: Buddhas udsagn om „de fire ædle sandheder“ og om livets forgængelighed skal opleves direkte, erkendes og forstås i sindet, som beskrevet ovenfor. Det er ikke tilstrækkeligt blot at læse de buddhistiske skrifter eller høre en religiøs lærer fortælle om Buddhas lære, hvis man ønsker at opnå den højeste erkendelse. I theravada-buddhismen er det fortrinsvis munke og nonner, som mediterer dagligt, mens lægbefolkningen nøjes med at udføre ritualer, som har til hensigt at forbedre deres *kamma*, f.eks. at besøge templer, give donationer til munke og nonner, fremsige bønner og brænde røgelse som et offer. Et enkelt, men meget betydningsfuldt ritual, som både munke, nonner og lægfolk kan samles om, er „at tage tilflugt til de tre juveler“. De tre juveler er:

1. Buddha, som har vist vejen ud af lidelse
2. Læren, dvs. de belæringer, som henlægges til Buddha selv
3. Det buddhistiske fællesskab, dvs. munke- og nonnesamfundene som bevarer og videregiver Buddhas lære.

At tage tilflugt i disse tre juveler betyder at søge hjælp og beskyttelse på vejen frem til den højeste erkendelse.

Sekundærlitteratur

Edward Conze: *Buddhist Meditation*, George Allen and Unwin Ltd., London 1956.

Winston L. King: *Theravada Meditation: The Buddhist Transformation of Yoga*, The Pennsylvania State University Press 1980.

Walpora Rahula: *What the Buddha*

taught, Grove Weidenfeld, New York 1974.

Poul Tuxen: *Buddha, hans lære, dens overlevering og dens liv i nutiden*, G.E.C. Gads Forlag København 1928.
Esben Andreasen: *Buddhismen – introduktion, udbredelse og tekster til de første århundrede*, Gyldendal Uddannelse, København 2002.

Jacobsen, Knut A. og Thelle, Notto R., HøyskoleForlaget, Kristiansand 1999.

Kilder:

The Collection of the Middle Length Sayings (Majjhima-Nikaya) Vol.I.

Transl. by I.B.Horner, London, The Pali Text Society 1954, Greater Discourse to Saccaka, side 300-303.

The Collection of the Middle Length Sayings (Majjhima-Nikaya) Vol.III.

Transl. by I.B.Horner, London, The Pali Text Society 1959, 77-81: Anupadasutta.

Frede Møller-Kristensen: *Tekster til Buddhismen*, København, Gyldendal 1980.

Sven Fenger: *Religionshistoriske Tekster*, København, Akademisk Forlag 1977.

Nyt fra bestyrelsen

Har du husket at betale kontingent i 2008?

Din kontingentindbetaling er en vigtig forudsætning for vores frivillige arbejde. Uden den kunne vi ikke udsende et spændende og flot medlemsblad. Det er billigt at være medlem:

Sponsorer under Tibet-Hjælp (til og med 2010)	100 kr.
Enkelt medlemskab	200 kr.
Par medlemskab (to personer på samme adresse)	300 kr.
Firma medlemskab	500 kr.

Filmsucces i Cinemateket

I august viste DSTK i samarbejde med Cinemateket filmen *Vajra Sky over Tibet* for en fyldt sal med plads til 140 mennesker. Den store succes betyder, at Cinemateket gerne vil fortsætte samarbejdet og vi regner med at kunne vise endnu en tibetansk film til foråret 2009.

Det lykkedes os også at få filmen vist i Øst for Paradis i Århus, men her kom desværre ikke så mange gæster. Biografen vil dog gerne gentage det gode samarbejde, så vi kan vise en film til foråret.

Har du tid og lyst til at give en hånd med – bliv frivillig i DSTK

Vi trænger hårdt til hjælp på følgende opgaver:

- Hjælp til Redaktion af medlemsbladet – ring til Franz på 45 80 01 54 (mellem kl. 18 – 20) eller mail: tibet@live.dk
- Kontorvagter og andre mindre opgaver – ring til Pernille på 35 38 17 28 (efter kl. 17.00)
- It-assistance – ring til Pernille på 35 38 17 28 (efter kl. 17.00)

Cafémøder 2009

DSTK vil meget gerne fortsætte med at afholde café-møder i foråret 2009. Ideer til oplægsholdere modtages gerne fra medlemmer – send os en mail på info@dstk.dk. Eller ring til vores formand, Pernille, på 35 38 17 28 (efter kl. 17.00).

Nye skatteregler – gaver og bidrag

Ifølge ligningslovens paragraf 8 A, kan du fratrække dine gaver til Selskabet, der overstiger 500 kr. pr. år – på din selvangivelse. Fra indkomståret 2008 indberetter Dansk Selskab

Vi skal være mindst 500 medlemmer for at sponsorer og bidragsydere kan trække deres bidrag fra i skat.

DSTK har 630 registrerede medlemmer, men 115 manglede at betale ved redaktionens afslutning. Bestyrelsen vil sætte stor pris på at alle 115 medlemmer vil indbetale kontingent, så vi ikke kommer alt for tæt på den magiske grænse – de 500 medlemmer. Par medlemskaber hjælper os meget, da de tæller for to personer.

På forhånd tak for jeres indbetaling.

for Tibetansk Kultur automatisk indkomne bidrag til skattevæsenet.

Vigtigt: Oplys derfor CPR nr. på din indbetaling.

Giver du bidrag til flere organisationer, skal det årlige bidrag være på mindst 500 kroner til hver organisation, for at beløbene kan lægges sammen. Det maksimale årlige fradrag i 2008 er kr. 14.000 ved en indbetaling på min. Kr. 14.500. Ægtefæller har ret til at benytte hver deres fradrag. Ovennævnte fradragsregler gælder også for firmadonationer. Hvis du ønsker at give et fast beløb årligt i 10 år, kan hele beløbet fratrækkes.

Testamente: Der er ingen afgifter på de beløb, som testamenteres til Selskabet. Du kan få hjælp af en advokat til at indføre et beløb i dit testamente.

Nyheder per e-mail

DSTK ønsker at sende nyhedsbrev og andre informationer ud via e-mail til vores medlemmer. Hvis du ikke allerede har sendt os din e-mail adresse, vil vi blive glade for at høre fra dig.

- Send din e-mail adresse til info@dstk.dk – skriv blot dit navn og eventuelt medlemsnummer i emnelinjen.

Skifter du e-mail adresse, vil vi gerne have besked.

Aktivitetskalender

Cafémøder i foråret 2009

DSTK vil meget gerne fortsætte med at afholde café-møder i foråret 2009. Ideer til oplægsholdere modtages gerne fra medlemmer – send os en mail på info@dstk.dk. Eller ring til vores formand, Pernille, på 35 38 17 28 (efter kl. 17.00).

Februar

Lørdag den 28. februar kl. 18.00

Tibetansk nytår

DSTK afholder Losar (tibetansk nytår)

Sted: Restaurant Himalaya,
Herluf Trolles Gade 5, 1052 København K

Pris: vil blive oplyst i nyhedsbrev

Forudgående tilmelding og betaling til DSTK bliver nødvendig, men vi sender nærmere oplysninger i nyhedsbrevet.

Sæt kryds i kalenderen!!!

Marts

Cafémøde – nærmere information i nyhedsbrev.

April

Cafémøde – nærmere information i nyhedsbrev.

Maj

Lørdag den 30. - søndag den 31. maj 2009

Dalai Lama besøger Danmark

Se nærmere information på www.dalailama.dk

Arrangør: Tibet Charity

Cafémøde – nærmere information i nyhedsbrev.

Dalai Lama kommer til København i slutningen af maj 2009.

Nye bøger

bøger bøger bøger

Den åbne vej – en rejse med Dalai Lama

Forfatter: Pico Iyer

Original titel: *The Open Road*

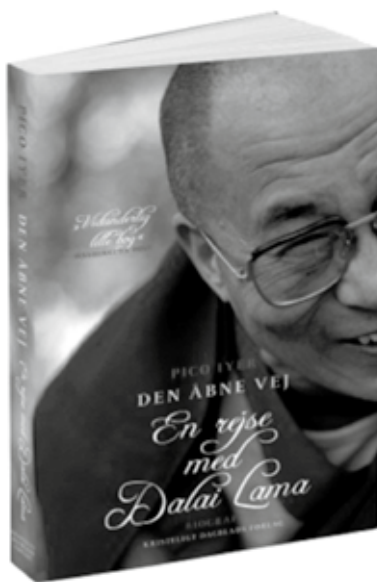
Oversat af: Mette Tvermoes

278 sider. Pris 269,- kr. Hæftet

Kristeligt Dagblads Forlag

Udgivelsesdato: 10. oktober 2008

Isbn 978-87-7467-028-5

Anmeldelse:

Skrevet af Louise Ørum-Nielsen

Pico Iyer tager sin læser med på en tempo- og informationsfyldt rejse i sin nye bog „Den åbne vej – en rejse med Dalai Lama“. Ikke mange sider inde i bogen, får man henkastet referencer til Miltons „Det Tabte Paradis“, D.H. Lawrence, Walt Whitman, Pythagoras

og mange andre. Alt sammen noget han finder vigtigt i forklaringen af det, han nu er i gang med at fortælle. Der er ingen tvivl om, at Pico Iyer er en berejst herre, og at hans mange destinationer som journalist har givet ham en bredere referenceramme, når forskellige kulturer bruges til at belyse en given refleksion og pointe.

Hvor de fleste bøger om Dalai Lama udelukkende handler om fascinationen af Dalai Lama og dennes visdom, forholder Iyers sig til en større kontekst. Bogens opdelinger i tre hoveddele – „Offentligt“, „Privat“ og „I praksis“, skaber en god og naturlig opbygning af bogen. På trods af Iyers noget knudrede sprog – med alt for lange sætninger, tilgiver man ham og skynder sig videre i teksten. Iyer forsøger at anskue Dalai Lama og den tibetanske kultur ud fra disse tre vinkler – hoveddele, som et anker i sine mange interessante observationer, erfaringer og viden. Man har som læser ingen tvivl om at hans hjerte banker for Dalai Lama, men han er også hudløs ærlig i sine tanker om Tibets problematikker.

For eksempel blev jeg noget overrasket, da han skrev, at Tibets inkarnationssystem rummer en mulighed for manipulation, og at flere Dalai Lamaer var blevet fundet døde før deres 12. år! Og det var ikke en naturlig død. Så mens buddhismens politiske dramaer krydrer bogen med nogle overraskel-

sesmonomenter, formår Iyer også at forklare buddhismens hovedpunkter enkelt. At det handler om at finde hjem i sig selv, og ikke via et hus. Og der findes ikke én sandhed – men udvikling, mangfoldighed, rummelighed og ansvar.

I bogens store univers falder disse enkle forklaringer flot ind. Ikke mindst fordi de i bogen kommer til at fremstå som små klare søer midt i et kaotisk og larmende landskab. På samme måder virker samtalerne Iyes har med Dalai Lama. Dalai Lama har en evne til at trække det spirituelle ned på et jordisk niveau. Det handler ikke om nirvana, siger han. Det handler om, hvordan man kan blive et mere medfølelsesfuldt menneske.

Pico Iyers skarpe øjne undgår heller ikke at se, hvordan resten af verden og store politikere gladeligt stiller sig i rampelyset sammen med Dalai Lama – uden på nogen måde at gøre noget for at hjælpe ham og tibetanernes sag. Det er trist, men desværre rigtigt.

Når man er færdig med bogen, vil billedet af Dalai Lama og hele den verden, som roterer rundt om ham, have ændret sig. Det komplicerede spil af politik, religion, kultur og bare det at leve i lånt gæstfrihed, gør Dalai Lama til en langt mere kompleks person, end det billede man normalt ser.

Jeg må sige, at min respekt fra et menneske til et andet, er vokset gevaldigt.

Specialkursus på Folkeuniversitetet

18. og 19. april – forår 2009

ved cand.phil. Jeannie Andersen

TIBET PÅ FILM – MYTE OG VIRKELIGHED

Hollywoodmyten om Shangri-lah og de romantiske og mytiske forestillinger om Tibet, blev grundlagt med Frank Capras *Tabte Horisonter* og i Jean-Jacques Annauds *Syv år i Tibet*, Martin Scorseses *Kundun* og Bertoluccis *Lille Buddha* viderefører denne mytologi. Disse nostalgiske skønmalerier af tibetansk kultur udfordres nu af tibetanere i eksil, der forsøger at skildre deres egen virkelighed gennem fiktionsfilm som Pema Dhondups *We're no monks*, Ritu Sarins og Tenzing Sonams *Dreaming Lhasa*, Sonam Wangdues *Metse* og Tashi Wangchuk og Tsultrim Dorjees *Phun Anu Thanu – to brødre i eksil*. I *Milarepa* fortolker den debuterende instruktør, lamaen Neten Chokling, myterne omkring en af Tibets store skikkelser. I kinesiske film som Lu Chans *Kekexili: Mountain Patrol* mytologiseres tibetanere ligeledes og fremstilles som „ædle vilde“. Den første film i Kina, skrevet, instrueret og spillet af tibetanere Wanma-caidans *Silent Holy Stones* forsøger at give et mere „realistisk“ billede af livet på det tibetanske plateau.

Der vil blive sat specielt fokus på tibetansk identitet i eksil og til kurset er udarbejdet et kompendium.

Nye film

film film film

Af Franz Nitschke,
medlem af bestyrelsen for DSTK

ANGRY MONK, Reflections on Tibet

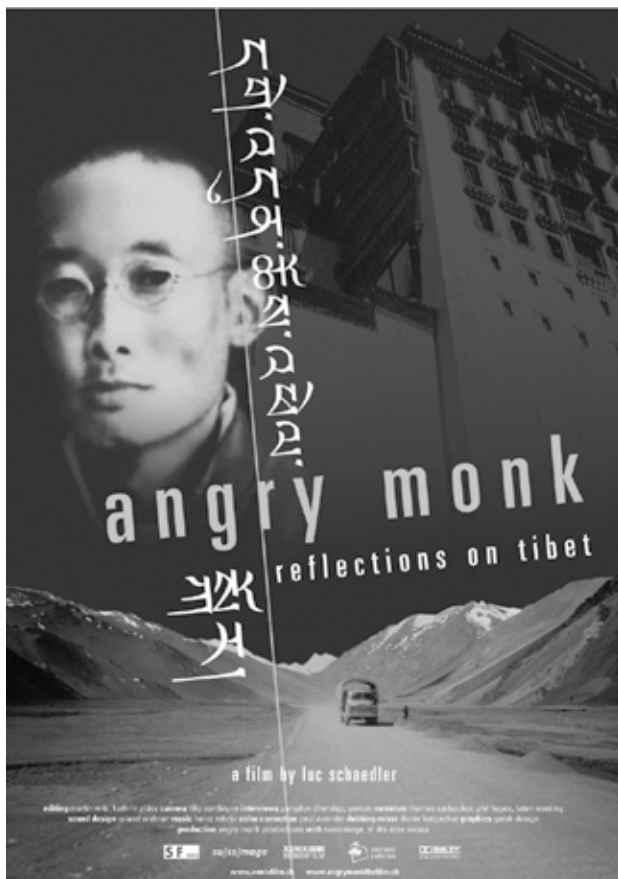
Tibets nyere historie – set gennem munken Gendun Choephels liv.

En dokumentarfilm af Luc Schaedler

Switzerland 2005

DVD

97 minutter

Filmen:

Luc Schaedlers dokumentarfilm fortæller den fascinerende historie om munken Gendun Choephel. Et liv i kontrast og perspektiv til Tibets historie og voldsomme begivenheder i første halvdel af det tyvende århundrede.

Gendun Choephels store Indiensrejse satte hans forståelse og erkendelse af sit eget lands situation og normer på prøve. Hans skrivelser og politiske aktiviteter medførte tilsidst, at han blev dømt og fængslet i Tibet, hvor han døde nedbrudt i 1951, kun 47 år gammel.

Dokumentarfilmen bidrager til et andet syn på det ofte idealiserede og nærmest romantiske billede, som især Vesten har formidlet af Tibet og dets historie.

Instruktøren:

Instruktøren Luc Schaedler er født i 1963 i Zurich, Schweiz. Har arbejdet som radiojournalist 1983-85. I 1985-97 beskæftiget som programkoordinator for Cinema Xenix. I 1997 modtog han en Masters Degree in Visual Anthropology ved universitetet i Zurich, og siden 1998 har han arbejdet som producer og instruktør.

Luc Schaedler har siden 1988 rejst meget i Tibet, Kina og Indien.

Gendun Choephels liv, 1903 - 1951

Barndom i Østt Tibet (1903-1927)

Gendun Choephel blev født i en lille landsby i det østlige Tibet nær Silkevejen til den kinesiske grænse, i en fjern egn, befolket af nomader. Denne region, som var beboet af muslimer, kinesere og tibetanere, var konstant i konflikt med hinanden. Landsbyerne blev ofte angrebet og udplyndret af krigsherrer. I dette eksplosive og blandede kulturelle klima, følte Gendun Choephel tidligt en interesse for sin tibetanske herkomst. Han modtog den traditionelle uddannelse til munk i regionens mest betydningsfulde kloster. Her udviklede et venskab sig med en amerikansk missionær, som både de andre munke og Gendun Choephels familie var modstandere af. I 1927 forlod han klostret og begav sig med en karavane af handlende til Lhasa.

Klosteruddannelse i Lhasa (1927-1934)

Gendun Choephel studerede i Drepung, verdens største kloster. Hans rebelske forsøg på at tilsidesætte klostrets sæder og skikke, irriterede de andre munke. Som følge deraf, forlod han både klostret og Lhasa. Senere forsøgte han at ernære sig som portrætkunstner for det rige aristokrati i Lhasa. I 1934 traf han Rahul Sankrityayan - en indisk forsker af buddhistiske belæringer. Denne var også kommunist og aktiv indenfor den indiske kamp for uafhængighed af den britiske kolonialisme.

Tibetrejsen (1934-1938)

Sammen med Rahul Sankrityayan rejste Gendun Choephel rundt i Tibet for at genfinde gamle tekster, som var forsvundet i Indien. Tekster som var bevarede i klostre i fjerne egne af Tibet. For

Rahul Sankrityayan var denne forskning en del af den politiske kamp, en forskning som var den historiske nøgle til nutiden. Gendun Choephel var Rahuls oversætter af teksterne, såvel som hans formidler til tibetansk kultur. Dette arbejde vakte Gendun Choephels interesse og nysgerrighed for Indien og dets historie.

Indienrejsen (1938-1946)

I Indien blev Gendun Choephel konfronteret med en for ham fremmed verden. For første gang sit liv oplevede han jernbaner og andre tekniske opfindelser. I modsætning til Tibet tog inderne den radikale forandring de var underlagt, i egne hænder. Uafhængighedskampen var på sit højeste. Disse oplevelser gjorde at Gendun Choephels syn på sin egen kultur forandredes; i Indien oplevede han den mest begivenhedsrige og kreative tid i sit liv. Han gennemrejste Indien som buddhistisk pilgrim – levede i befolkningstætte Calcutta – oplevede for første gang at se havet – besøgte biblioteker og bordeller – fik skrevet og udgivet sin første avisartikel og oversat Kamasutra'en til tibetansk, som han berigede med sine egne erfaringer. For at berette om alle sine oplevelser i denne for ham fremmede verden, sendte han mange af sine notater, tegninger og aquareller tilbage til Tibet.

Tilbage rejsen til Tibet (1946-1951)

1946 vendte Gendun Choephel tilbage til Tibet. Han rejste igennem Kalimpong, den indisk-tibetansk grænseby, som var befolket af kinesiske og

britiske agenter – såvel som radikalt udstødte tibetanere. Disse tibetanere som i 1939 grundlagde Tibetan Revolutionary Party, var kommet i unåde hos Dalai Lamas regering. Choephel fik forbindelse med partiet og designede deres logo: en cirkel krydset af sværd.

Tibetan Revolutionary Party's mål var at styrte Tibets daværende tyranniske regime i Lhasa. Så da Gendun Choephel igen nåede til Lhasa, var den siddende regering allerede informeret om hans politiske aktiviteter. I Lhasa påbegyndte han sit forfatterskab om Tibets politiske historie, men måtte afbryde sit arbejde, da han blev arresteret. Gendun Choephel blev beskyldt for at være aktiv i modstanden mod regeringen, og smidt tre år i fængsel. Dybt nedbrudt forsøgte han at drukne sin desperation i alkohol. Kort derefter gik den kinesiske hær ind i Østt Tibet og nedkæmpede de tibetanske soldater. Og kort tid efter den kinesiske overtagelse af Lhasa, døde Gendun Choephel i 1951.

Teksten er en sammenfatning af div. oplysninger og artikler om Gendun Choephel.

Tibetanske muslimer og muslimer i Tibet

*Af Søren Christian Lassen,
religionshistoriker, ph.d.*

Indledning

Den tibetanske kultur bliver næsten altid fremstillet som en religiøs kultur, en kultur, der er præget af og uløseligt knyttet til buddhismen. Dette synspunkt er velunderbygget, og det er meningsløst at benægte, at der netop i Tibet er et stærkt sammenfald af religion, kultur og sprog. Men ingen religion opstår eller udvikler sig i et tomrum. Religioner er ikke afgrænsede størrelser, der klart kan sættes over for hinanden – alle større religioner indeholder en lang række forskellige retninger og opfattelser, og alle religioner modtager impulser fra andre og indoptager mange af dem. Det gælder også buddhismen – den opstod som en reformbevægelse inden for brahminernes religiøse tradition i Nordindien og udviklede sig først gradvist til en selvstændig religion. Da den blev udbredt til andre dele af Asien, blev den påvirket af de stedlige kulturer og traditioner, og mange steder har den indgået som en religion blandt flere – således f.eks. i Kina og Japan. I Tibet har buddhismen siden sin „anden spredning“ i det 11. århundrede været helt dominerende, og når talen falder på religiøse mindretal, er det i reglen den forbuddhistiske *bön*-religion, der menes. Men har der virkelig ikke været nogen egentlige religiøse mindretal i Tibet de sidste tusind år?

Det er forholdsvis velkendt, at europæiske kristne missionærer ankom til Tibet allerede i 1624. Små grupper af jesuitter og andre prædikanter foretog

i 1600-, 1700- og 1800-tallet den besværlige rejse til Lhasa og arbejdede ihærdigt, men uden noget vedvarende resultat, for at udbrede kristendommen blandt tibetanerne. De få missionærer, der har opholdt sig i Tibet, har sat sig spor gennem værdifulde rejseberetninger, men de fik ikke dannet nogen kristne menigheder i landet. Mens der altså stort set ikke har fandtes kristne i Tibet, har der gennem århundreder levet muslimer på Verdens Tag, og den tibetanske buddhisme har haft en langt mere vedvarende kontakt med islam end med kristendommen. Denne artikel vil først opridsen historien om muslimers møde med Tibet, og dernæst give en oversigt over, hvordan muslimske befolkningsgrupper fordeler sig i det tibetanske kulturområde.

Islam kommer til Asien og Tibet

Islam opstod og blev udbredt i Centralarabien gennem Profeten Muhammad, der døde i 632. Det må kaldes et sammentræf, at dette skete nærmest præcis samtidig med buddhismens første udbredelse til den tibetanske højslette under kong Song Tsen-gampo, der døde i 650. Hvor buddhismens udbredelse til store dele af Asien skete over en periode af mange hundrede år, ekspanderede islam på bemærkelsesværdig kort tid: inden for 25 år efter Muhammads død erobrede de islamiske arabere kolossale landområder – hele Mellemøsten, Ægypten,

Kaukasus og Perserriket indtil Centralasien. Erobringerne fortsatte, og i 711 havde de arabiske hære nået i den ene ende Spanien, og i den anden ende Indien indtil Indus-floden. Denne enorme statsdannelse var oprindelig arabisk, men udviklede sig hurtigt til at være multinational, og muslimske samfund tilpassede sig i det meste af Asien lokal kultur og sprog, samtidig med at der skete en islamisering i nogle af samfundene. Ekspansionen var i begyndelsen en erobrerkrig, der på én gang udbredte arabisk herredømme, arabisk sprog og islamisk religion, men den ændrede karakter i Asien – i Indien blev den således primært til udbredelsen af muslimsk politisk herredømme. Andre steder i Asien blev det derimod til udbredelsen af islamisk kultur og religion som en slags forbilleder for lokalbefolkningen, såsom i Indonesien og senere Kina, uden at man opnåede politisk herredømme. Arabisk blev ikke udbredt i Asien som andet end religionens sprog, men persisk, urdu og flere andre sprog har overtaget det arabiske alfabet og optaget mange arabiske låneord. Den regulære politiske ekspansion standsede i første omgang ved Persien og Centralasien – frem til Kinas og Tibets grænser, men kom i anden omgang, fra år 1000, til Indien, som blev erobret, hhv. koloniseret over en periode af flere hundrede år.

Der findes ikke meget historisk viden om islams tidlige udbredelse i det tibetanske kulturområde – kilderne

er sparsomme. Forskellige rejseberetninger fortæller om kontakter mellem arabiske hære og tibetanske herskere, hvoraf nogle endda hævdes at have antaget islam. Alt tyder på, at kilderne her mener det såkaldte „Lille Tibet“, dvs. det nuværende Ladakh og Baltistan. Muslimerne var ikke i stand til at invadere Tibet fra Nordindien over Himalaya, først da Kashmir var blevet islamiseret i 1300-tallet blev det muligt at foretage togter ind i Tibet. I 1500-tallet ser der ud til at være sket en form for invasion i Lille Tibet – dvs. bl.a. Baltistan – som derpå blev islamiseret, og i 1533 forsøgte en hærfører at trænge frem til Lhasa, men nåede ikke så langt. Det ser ud til, at Baltistan og omliggende områder frem til slutningen af 1500-tallet var en del af Tibet i både sproglig, kulturel og religiøs forstand. Efter indførelsen af muslimsk overherredømme og en påfølgende gradvis islamisering blev området koblet fra

det tibetanske kulturområde. Når vi ser på de nuværende politiske forhold, finder vi tibetanske muslimer fordelt på mindst tre moderne stater, Pakistan, Indien og Tibet. Der findes også et muslimsk mindretal i Nepal, men det omfatter ikke tibetanere.

Tibetanske muslimer i Pakistan og Indien

For Pakistans vedkommende drejer det sig om *Baltistan* – eller *Balti-yül* på tibetansk – der udgør det absolut nordligste eller nordøstligste område i landet og grænser op til Sinkiang og Tibet. Det har siden 1947 været en del af *Northern Areas*, der er direkte styret af centralregeringen i Islamabad og ikke formelt set er en del af Pakistan. Befolkningen er helt overvejende muslimer, og de fleste er af tibetansk oprindelse. Sproget, *balti*, er en dialekt af ladakhi og nært beslægtet med tibetansk. Det er naturligvis blevet kraftigt

påvirket af Pakistans nationalsprog, urdu, og skrives ligesom dette med det persiske alfabet. Det er imidlertid ikke særlig velegnet til balti-sproget, og interessant nok er der en „græsrodsbevægelse“ i gang for at genindføre den tibetanske skrift, som blev brugt til balti-sproget inden befolkningen konverterede til islam i 1500-tallet. Befolkningens størrelse er ca. 300.000, og der er formentlig stadig et lille buddhistisk mindretal.

I Indien minder forholdene noget om dem, der netop er beskrevet. Over for Baltistan ligger *Kargil*, der er et af de nordligste og mest afsides områder i det indiske Kashmir. Den omstridte indiske delstat Kashmir er inddelt i tre regioner: Jammu, Kashmir og Ladakh, og den har som helhed muslimsk flertal. Regionen Ladakh, der er på størrelse med Danmark, har buddhistisk flertal og er inddelt i to distrikter: Leh og Kargil. Det største og østligste, Leh,

Indgangen til den gamle moské i Lhasa. Bemærk den tibetanske byggestil.

Porten til den store moské. Skiltet står på arabisk, tibetansk og kinesisk.

er den bedst kendte del af Ladakh og har et buddhistisk befolkningsflertal på ca. 85 %. Vest herfor ligger det mindre distrikt Kargil, der også omfatter området Zaskar. Her er imidlertid 85 % af befolkningen muslimer, hovedsagelig af tibetansk oprindelse. Området tilfaldt oprindelig Pakistan ved Indiens uafhængighed og deling i 1947, men blev snart erobret af indiske tropper. Kargil var senest skueplads for en mini-krig mellem Indien og Pakistan i 1999, den såkaldte Kargil-konflikt, der endte med, at status quo blev opretholdt. Distriktet Kargil har blot 120.000 indbyggere, som er af langt mere blandet oprindelse end i Baltistan, og der tales en række forskellige sprog i området. Kulturen og sprogene er efter mange års dominans af det muslimsk dominerede Kashmir blevet påvirket af islamiske skikke og sproget urdu.

Tre grupper tibetanske muslimer i Tibet

I selve Tibet er forholdene helt anderledes. Det drejer sig her om særlige befolkningsgrupper, der oprindelig er

indvandret fra nabolandene og hvor en del mænd har giftet sig med tibetanske kvinder – og man kan ikke tale om nogen gruppe af muslimske tibetanere. Når man derfor bruger betegnelsen „tibetanske muslimer“ bygger det på, at der tilsyneladende ikke har været nogen etniske tibetanere, der har konverteret til islam – bortset fra gennem ægteskab. Situationen minder dermed om Kinas generelle minoritetsforhold, hvor „muslimer“ hovedsagelig identificeres med bestemte etniske grupper, der næsten alle lever i Kinas randområder. Hvornår de første muslimer kom til Tibet, skjuler sig i fortidens tåger; de blev kendt i Europa gennem de første kristne missionærer i 1600-tallet. Et arabisk historieværk fra slutningen af 900-tallet beretter dog, at der allerede dengang skulle findes nogle få muslimer og en moské i Lhasa, men der er ikke andre kilder til denne oplysning.

Den største og bedst kendte gruppe muslimer i Tibet er de såkaldte *Kashmiri*-muslimer, der oprindelig er indvandret fra Indien, ifølge overleveringen ankommet under den 5. Dalai

Lama (1647-82). Som navnet siger, kom de fra Kashmir, og var handelsfolk. De talte tibetansk, var bosat i Lhasa og flere provinsbyer og var tilsyneladende velintegreret i landet. På tibetansk kaldes de *kha-che*, der er afledt af det persiske *khwaja*, en ærestitel for hellige mænd og respekterede personer. Den franske islamforsker Marc Gaborieau har oversat og udgivet en interessant legende om en islamisk hellig mand fra Indien ved navn *Khayr al-Din*, der konkurrerede i magi med Dalai Lama. Legenden er bevaret i flere versioner i den mundtlige tradition, og den genfortælles her.

Ifølge legenden var den hellige mand Khayr al-Din en Kashmiri-handlende, der stammede fra Patna i Nordindien og var bosat i Lhasa. En dag så Dalai Lama Khayr al-Din fra Potala-paladset, idet han udførte sin rituelle bøn (middagsbønnen) på et bjerg uden for Lhasa, og han sendte en budbringer for at bede ham komme, så han kunne møde ham, men Khayr al-Din nægtede. Så sendte Dalai Lama bud om, at han selv ville drage ud for at møde ham, men helgenen svarede, at han ikke var interesseret. Da helgenen så Dalai Lama komme, forvandlede han sig til en due og fløj mod Indien. Dalai Lama forvandlede sig derpå til en høg og forfulgte ham, og da de var tid for den islamiske eftermiddagsbøn, havde de begge nået Yanglakot-bjerget lidt nord for Nepal. Khayr al-Din vendte sig mod Dalai Lama og sagde: – Du har nået grænsen for dit territorium, vend nu om, ellers vil din styrke forsvinde. Dalai Lama stoppede, helgenen forrettede derpå sin eftermiddagsbøn og fløj hjem mod Patna i Indien. Hjemme i hans „kloster“ i Patna skulle sufierne i gang med deres solnedgangsbøn, men deres leder – *shaykh* – bad dem vente

lidt, for en gæst var på vej. Helgenen ankom og nåede at forrette sin bøn sammen med de andre sufier. Efter bønningen kyssede han sin shaykhs hånd, men denne sagde: – Du har begået en stor fejl. Hvis du havde mødt Dalai Lama, ville han være konverteret til islam, og dermed ville hele landet være blevet muslimsk. Men Guds vilje er sket. Helgenen bad om tilladelse til at rejse tilbage, men fik den ikke. I en anden version konverterede Dalai Lama virkelig til islam, men holdt det hemmeligt af frygt for sin regerings reaktion. Derfor skulle han have været så venlig over for muslimer. I endnu en version afskød Dalai Lama fire pile fra vinduet i Potala-paladset, og det kvadrant, der blev indrammet af skuddene, tilfaldt muslimerne, hvor de frit kunne bosætte sig.

Der findes utallige sufi-legender fra Indien af samme type – en sufi bemægtiger sig et bestemt sted efter konkurrence i magi med en lokal religiøs leder eller troldmand. Ofte medfører sufiers sejr, at troldmanden eller herskeren konverterer til islam. Ifølge udgiveren Marc Gaborieau er den såkaldte Dalai Lama i legenden her en legemliggørelse af tre forskellige skikkelser: reinkarneret guddom, magiker og konge, som alle symbolsk besejres af helgenen. Legenden om Khayr al-Din kan nødvendigvis ikke slutte med total sejr for muslimen (da Tibet aldrig blev muslimsk), og den kan ses som en mytologisk historieskrivning. Kashmiri-muslimerne fortæller deres historie og bosættning i Tibet som en symbolsk sejr over de lokale magthavere, takket være deres sande gud. Legenden er en lokal variant af et velkendt tema, her tilpasset situationen, hvor muslimerne har etableret sig som en minoritet uden at have opnået den politiske magt i lan-

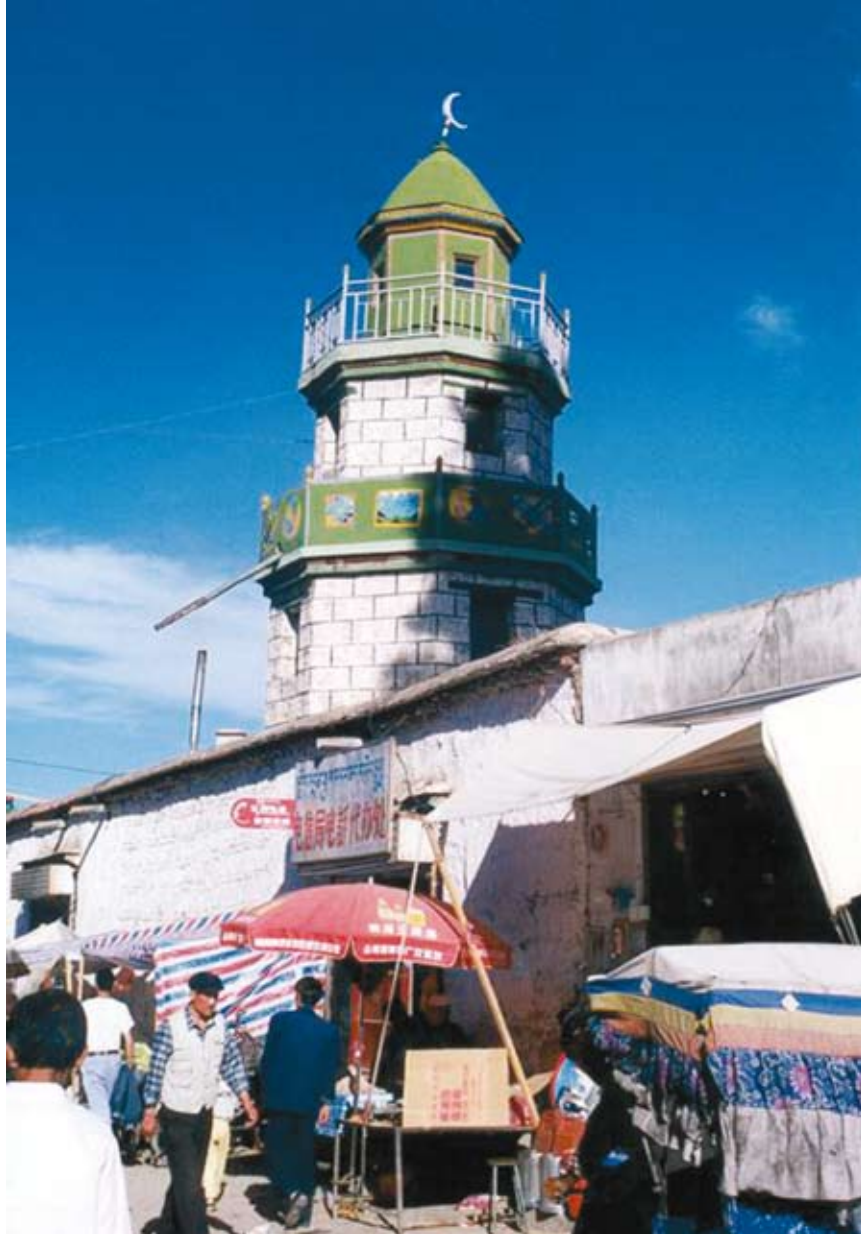
Den store moské i Lhasa.

det. Selv om legenden er et tema i muslimske hagiografier, er det nærliggende at tænke på den velkendte tibetanske legende om *Padmasambhava*, der overvandt lokale dæmoner, da han skulle bygge *Samye*, det første kloster i Tibet. På tilsvarende måde besejrede han her symbolsk den tidligere religion – *bön* – og indtog stedet.

I 1959 var Kashmiri-muslimernes antal nogle få tusinde, som udgjorde en selvstyrende og etableret gruppe i samfundet. Efter den kinesiske invasion flygtede de fleste til Indien og forsøgte

at få statsborgerskab. I Tibet var de blevet betragtet som indere, men i Indien blev deres ønske om statsborgerskab afvist, og de endte i en flygtningelejr. Nogle hundrede blev tilbage i Tibet, og mange er siden vendt tilbage. Under kulturrevolutionen fik de en hård medfart, da islam blev lige så undertrykt som buddhismen, men de har det angiveligt nu bedre, og der findes i dag flere aktive moskeer i Lhasa. Hvert år rejser nogle få tibetanske muslimer endog på pilgrimsrejse til Mekka.

En anden gruppe er de såkaldte ki-

Minareten til den gamle moské i Lhasas „muslimske kvarter“.

nesiske muslimer, *gya kha-che*, egentlig „kinesiske *khwajaer*“. Denne gruppe er ankommet senere, formentlig i begyndelsen af 1700-tallet. De udgjorde en anden gruppe, der ikke synes at have blandet sig med Kashmiri-muslimerne. De har ligeledes været en delvis selvstændig befolkningsgruppe, der anvendte deres egne moskeer. Mange af dem drev spisehuse eller var slagtere. I 1959 flygtede de ikke, da de blev regnet for kinesiske statsborgere. I de senere år er der i forbindelse med den store indvandring fra Kina også sket en indvandring af kinesiske muslimer, hvor der nu skal findes adskillige tusinde i Lhasa alene.

De kan ses som en særlig, nyankommen gruppe, og der skal være et spændt forhold mellem dem og de „oprindelige“ kinesiske muslimer.

Endvidere har der indtil 1959 fandtes en lille gruppe muslimer kaldet *gharib*, der på arabisk betyder „fattig“. De har svaret til deres navn, da det var en socialt meget lavtstående gruppe, der klarede sig som tjenestefolk o.l.

Muslimer – men ikke tibetanere

Samlet set var tibetanske muslimer kraftigt påvirkede af tibetansk kultur, gik i tibetansk klædedragt og betrag-

tede Tibet som deres hjemland, skønt de ikke blev regnet for tibetanere og gennemgående blev anset for at have lavere status end den tibetansk-buddhistiske befolkning. Med de store omvæltninger, der er sket i nutidens Tibet, har de tibetanske muslimer ikke længere den særlige status, de havde i den gamle tid, som den eneste egentlige minoritet i landet. Men som minoritet bekræfter de nærmest antagelsen af, at Tibet før 1959 havde et usædvanligt sammenfald af religion, kultur og sprog. Muslimerne var ikke etniske tibetanere, og etniske tibetanere var ikke muslimer. Dog bortset fra dem, der indgik i blandede ægteskaber, og deres efterkommere, men de blev identificeret med den muslimske befolkningsgruppe.

Litteratur:

Bell, Charles, *The Religion of Tibet*, Munshiram Manoharlal, New Delhi 1997 (orig. 1931).

Francke, A. H., „Islam among the Tibetans“, *The Moslem World*, Vol. XIX (1929).

Gaborieau, Marc, „Powers and Authority of Sufis among the Kashmiri Muslims in Tibet“, i: *The Tibet Journal*, Vol. XX, No. 3 (1995) – særnummer: „Tibetan Muslims“, Ed. Marc Gaborieau.

Gaborieau, Marc, „Tubbat“, i: *Encyclopedia of Islam*, Second edition, Vol 10, Brill, Leiden 2000.

Jest, Corneille, *Kha-che and Gya-Kha-che*. Muslim Communities in Lhasa (1990), i: *The Tibet Journal*, Vol. XX, No. 3 (1995) – særnummer: „Tibetan Muslims“, Ed. Marc Gaborieau.

LOSAR • LOSAR • LOSAR • LOSAR

28. februar 2009

Gregoriansk tid: 2009

Tibetansk tid: 2136

Dyretegn og element: Oksen, kvindelig, jord

Dansk Selskab for Tibetansk Kultur afholder tibetansk nytår (Losar)
28. februar 2009 for medlemmer af Tibet Charity og DSTK.
Festen afholdes på **Restaurant Himalaya**, hvor der serveres dejlig tibetansk
nytårs menu. Der vil blive udført tibetansk nytårs puja (ritual) og derudover vil
der være forskellige indslag med tibetansk sang og anden underholdning.

Nærmere program og pris følger i nyhedsbrevet, som udsendes i januar måned.

Her fejrer man Losar i Rebkong regionen.

Thangkamaling

og kunstneren Karma Lingsang

Tekst og fotos: Rolf Gilberg

Den grønne tara.

En thangka er et religiøst maleri

Det bruges inden for den tibetanske form for buddhisme (ofte kaldet „lamaisme“). Thangka-maleri er en århundrede gammel tradition, som er blevet

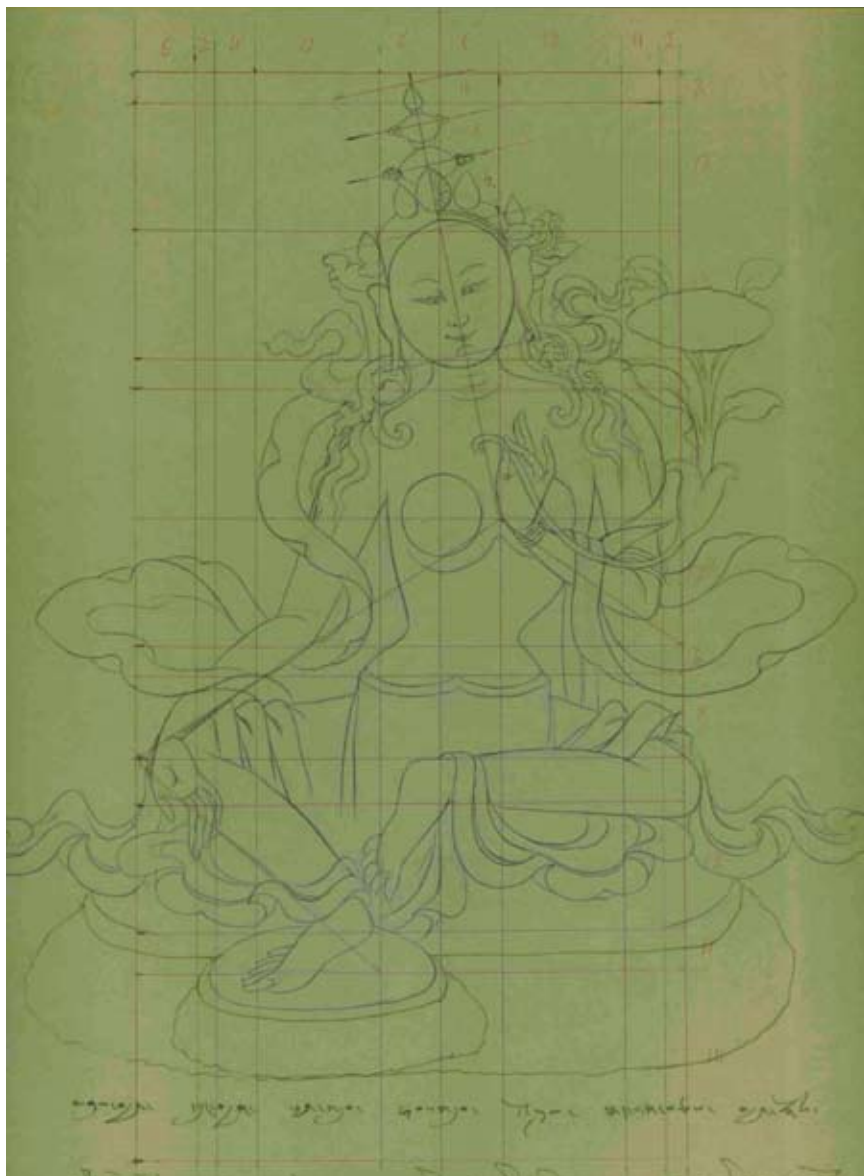
udført i klostre af særligt uddannede mennesker. En thangka er et billede af en guddom. Kunstneren har ikke frit spil og kan ikke male, som han vil. Der er faste regler at følge. Guddommene må altid fremstilles på samme bestemte

måde, som omtalt i bønnebøgerne. Thangka findes i alle størrelser fra frimærke-format til at kunne dække et 4-etagers hus. Oftest er størrelsen som en plakat.

En thangka bliver til

For et par år siden, da den tibetanske thangka-maler Karma Lingsang var på besøg i Danmark, bestilte Nationalmuseet et thangka-maleri hos ham. Det skulle være en ualmindelig thangka, som i 9 billeder skulle vise, hvordan en tangkha bliver til. Motivet er „Den grønne Tara“, men kunne have været hvad som helst. Maleren starter med at udspænde et lærred i en træramme, som tangkha-maleren normalt har anbragt foran sig stående på gulvet, hvor han sidder. Lærredet dækkes med et lag af en blanding af kalk og limvand, kogt sammen. Det gnides helt glat og tæt med bunden af en skål eller kop, så lærredstrukturen helt forsvinder. Undervejs strammes lærredet hele tiden op, så det er helt stramt. Når det tilkalkede lærred er tørt, kan maleren begynde på billedet.

Maleren tegner med kul og opmåler et diagram med hjælpelinier, som bestemmer figurens proportioner. En gudefigurs hovedhøjde sættes til en stor enhed, som deles i 12 små enheder. I diagrammet tegner maleren figuren ind mellem hjælpelinierne, dog undlader han at tegne ansigtstrækkene. Her efter består arbejdet i at fylde farve i felterne. Maleren begynder altid med baggrunden, først himmelen, så jorden,

Udkast til den grønne Tara.

skyer og vand. Efterhånden udfyldes alle felter med en farve. Det næste er at lægge skyggevirkning, så billedet får en rummelig udtryk. Til sidst tegner han med en tynd pensel de mange små detaljer og ansigtet uden øjne. Til aller sidst, når billedet er færdigt, gnides guld (24 karat pulver) blankt, så det rigtigt skinner, og øjnene åbnes. Skal thangkha'en bruges til religiøs brug, indvies den med en lille ceremoni, hvor der blandt andet skrives 3 tibetanske

tegn på bagsiden af midterfiguren. Der vil stå: Om ah hum, som er en forkortelse af en lille bøn afsagt for at vise respekt for guddommen og bringe liv til billedet.

Det færdige billede monteres i brokade, som har faste mål i forhold til billedets størrelse, og som symboliserer et tempel for maleriet. Tættest ved billedet syes et rødt bånd på, derefter et gult bånd, og så et større stykke brokade, som får en tynd pind øverst og

en kraftigere stav nederst, ofte pyntet i enderne med metal (guld, sølv, bronze, alt efter hvad man har råd til). Under billedet indsyes i brokaden et firkan- tet stykke, som symboliserer porten til templet. Ofte syes et stykke tynd silke på forsiden for at beskytte bil- ledet. Det arrangeres som en baldakin øverst, når billedet hænges op. I gamle dage lavede maleren selv sine farver af stenarter og planter, som bliver knust i en morter til et fint pulver opslæm- met i vand tilsat et bindemiddel. Vand kan derfor ødelægge billedet, så det vil være umuligt at reparere.

Karma's billede af „Den grønne Tara“ kan ses i Etnografisk Samlings Tibet-rum på 2. sal.

Karma Lingsang

Mange tibetanere bor i Kathmandu, hvor de særligt holder til i det bud- dhistiske Boudha distrikt. Her bor også Karma Lingsang sammen med sin kone Tenzin, deres 1-årige søn,

Karma Lingsang er igang med et Thangkamaleri.

Medicin-Buddha (Tibetansk: Sangye Menla).

Karma sammen med sin kone Tenzin.

Kunchok Kyab og sin mor, Sonam Dölma. Denne tibetanske familie lever af at fremstille religiøse tibetanske malerier – thangkaer. Karmas slægt stammer fra det område, hvor engang kongeriget Lingtsang lå i Østtibet. Der var der den berømte King Gesar blev født og voksede op. I dag er området under administration fra Dege. Stedet, hvor King Gesar blev født, hedder i dag Axu i Dege Amt, som er en del af Garzê Tibetan Autonomous Prefecture i det sydvestlige af Sichuan Provinsen i Kina. Kongeriget Lingtsangs historie går tilbage til begyndelsen af 1400-tallet. Karma er, sammen med sin fætter,

Thamphen (Gega Lamas søn), elev af den berømte thangka-maler, Gega Lama (1931-1996). Gega Lama var gift med Karmas moster, så fra barnsben har Karma levet i et miljø, hvor man fremstillede thangkaer. Gega Lama fortæller i sin bog „Principles of Tibetan Art. Illustrations and explanations and iconometry according to the Karma Gardri School“ (Darjeeling 1983), at han blev født i en lille landsby, Rinchen Ling, i Lingkar distriktet i Østtibet, lidt øst for King Gesars fødested. Allerede i 8 års alderen interesserede han sig for tibetansk kalligrafi, og som 11 årig blev han munk i Chökor Mangyal Ling

klosteret, hvor han fik undervisning i thangka-maleri og var uddannet i en alder af 22 år. Presset fra de kinesiske kommunister fik mange til at „gå under jorden“ og/eller flygte ud af landet. Sammen med sin kones familie flygtede han til Indien, hvor de ankom i 1959 og slog sig ned i Dardjeeling. Senere flyttede familien til Kathmandu.

Grundlæggeren, Namka Tashi (1500-?) af Karma Gardri Skolen, skabte skolens stil på grundlag af: Indisk standard, kinesiske metoder for farver og vævning, og tibetansk form for mønster og sammensætning, fortæller Gega Lama i sin bog. Karma Gardris malerstil er meget fin og rig på små detaljer malet med meget tynd pensel, som tager lang tid at male. Dette giver denne malerskole de mest smukke og elegante billeder indenfor de tibetanske malerskoler.

Bestil din egen thangka

Er der en læser, som gerne vil have lavet en bestemt thangka, kan den bestilles hos Karma. Man kan selv bestemme størrelse, motiv og indramning. Det hele kan drøftes med Karma, som kan kontaktes på e-mail: klingtsang@yahoo.com eller telf: 009 771 6203896.

Tibetansk Astrologi

Tibetanske horoskoper

10% rabat for medlemmer af DSTK

Henv.: Grethe Sørvig, telf.: 2030 3818

E-mail: sorviggrethe@hotmail.com

www.tibetanskastrologi.dinstudio.se

Dansk Selskab for Tibetansk Kultur
Ryesgade 90 A, 2100 København Ø